

En rättvis omställning

Vårbudgetmotion 2024

miljöpartiet de gröna

Innehåll

Förslag till beslut	1
1 Inledning	5
2 Det ekonomiska läget	6
2.1 Sverige befinner sig i en lågkonjunktur	6
Kostnadsökningar har slagit hårt mot svenska hushåll	6
Lägre reallöner och högre vinstandel	7
Ojämligheten i Sverige har ökat	9
Fossil kostnadschock satte fart på inflationen	10
Högre arbetslöshet och lägre aktivitet i ekonomin	11
Kraftigt fall i bostadsbyggandet	12
Utvecklingen i omvärlden ett orosmoln	13
2.2 Inflationen sjunker som väntat	13
Inflationen sjunker under målnivån under 2024	13
Inflationen sjunker inte bara i Sverige	14
Räntesänkningar att vänta	14
Klimatkris och extremväder leder till prischocker	15
2.3 Ökande utsläpp av växthusgaser och ohållbart nyttjande av naturresurser	15
Utsläppen av växthusgaser i Sverige ökar	15
Ohållbart nyttjande av naturresurser globalt	17
Sverige når inte målet om en god hushållning med naturresurser	17
Kris för biologisk mångfald	17
2.4 Mått på välstånd	18
2.5 Offentliga finanser	18
Den offentliga skulden är mycket låg	18
Stora investeringsbehov i en rättvis omställning	20

Statens andel av den offentlig skulden har minskat och kommunsektorns ökat	21
Besparingar inom vård och skola	22
3 Inriktningen för den ekonomiska politiken	22
3.1 Politik för en rättvis grön omställning	22
3.2 De finans- och klimatpolitiska ramverken	23
Det klimatpolitiska ramverket och klimatmålen	23
Det finanspolitiska ramverket	24
Det finanspolitiska ramverket måste klimatsäkras	24
En offentlig investeringsbudget för en rättvis omställning	25
3.3 En cirkulär ekonomi inom planetens gränser	26
Inför ett mål för cirkulär ekonomi	26
Utveckla arbetet med välståndsmått	26
3.4 Stopp för automatiska nedskärningar i välfärd och familjepolitik	27
Statsbidragen till kommuner och regioner bör värdesäkras	27
Värdesäkra barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag	28
4 Förslag för innevarande år	29
4.1 En rättvis omställning	29
4.1.1 Minska utsläppen och körkostnaden för landsbygdsbilister	29
4.1.2 Satsa på svenska bönder	30
Öka stöden till små och medelstora gårdar	31
Framtidssäkra jordbruket genom kompetensutveckling och satsning på unga	31
Riktad satsning på biologisk mångfald i jordbrukslandskapet	31
4.1.3 Låt inte byggkrisen stoppa industrins omställning	32
4.1.4 Investera i järnväg istället för flyg	33
4.1.5 Helt fel att skära ned på arbetsmarknadspolitik	33
4.2 Rädda våra hav och skogar	34
4.2.1 Sveriges natur måste värnas	34
Skydda våra sista urskogar	34
Stoppa förlusten av biologisk mångfald i hela landet	34

4.2.2 Fisk och hav	35
Regeringen fällde restaureringslagen men de marina ekosystemen kan inte vänta	35
Återställ regeringens slakt av den marina miljöövervakningen	35
Ökade medel till fiskerikontrollen	35
Stöd för omställning och utveckling av fisket	36
Trygghet, stärkta barnfamiljer och välfärd	36
4.2.3 Vården behöver mer resurser	36
4.2.4 Återställare av barnbidraget	37
4.2.5 Stärk skolan och det förebyggande arbetet	37
Stoppa nedskärningarna i skolan	37
Stärk socialtjänsternas förebyggande arbete	38
4.2.6 Mäns våld mot kvinnor	38
4.2.7 Nej till nedskärning på Brottsförebyggande rådet	38
4.3 Stärk civilsamhället och demokratin	38
4.3.1 Demokratipaket	38
4.3.2 En värdefull fritid för barn och unga	40
Regeringen har misslyckats med att införa fritidskortet	41
4.4 Finansiering och övriga förslag	42
Skatt på bankers övervinster	42
Dubblerad flygskatt	42
Satsning på djurfri forskning – återställ medel till 3R-centret	42
Satsning på distriktsveterinärer	42
Nej till neddragning på psykiatri	43
Nej till mer pengar till regeringskansliet för försvagad kronkurs	43

1 Inledning

I höstas lade regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna fram en framtidsfientlig budget för Sverige. De lade en nedskärningsbudget för välfärden och satsade mer på klimatförstörande åtgärder än på åtgärder som främjar omställningen. Man gjorde det i ett läge där stora satsningar behövs i klimatomställningen, välfärden och till familjer som går på knäna i det nya dyr-Sverige. I den vårbudget de nu lagt på riksdagens bord fortsätter Tidöpartierna på den inslagna vägen.

Vi befinner oss i en tid med stora samhällsutmaningar. Klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald skakar grundförutsättningarna för trygghet, frihet och ekonomisk utveckling. Sverige befinner sig i ett svårt läge i en orolig omvärld. Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina kastade Europa och Sverige in i en kostnadskris som drabbade hushållen, företagen och välfärden. Kostnadsökningar som fortfarande innebär att det mesta nu är betydligt dyrare än för något år sedan. Samtidigt fortsätter EU och Sveriges kraftigt ökade fossila subventioner, som svar på höga drivmedelspriser, att generera inkomster till den ryska krigskassan.

Vi behöver en kraftfull ekonomisk politik och ett tydligt klimatpolitiskt ledarskap. Istället för att lägga fram en budget för rättvis omställning och välfärd driver regeringen och SD en politik som ökar utsläppen och skapar växande vårdköer.

Sverige har allt att tjäna på att vara ledande i den gröna omställningen och investera i den infrastruktur och den teknik som kommer att ligga till grund för Sveriges framtida välstånd. Vi måste våga satsa på en rättvis omställning, med mer investeringar i den gröna omställningen, hållbara transporter och infrastruktur, en stark välfärd och en fungerande skola som ger varje barn det de behöver för att lära, utvecklas och slippa hamna i gängens klor.

EU och Sveriges beroende av fossila bränslen betalar för Putins anfallskrig mot Ukraina. Att bryta det fossilberoendet så fort som möjligt är avgörande för att strypa Rysslands krigskassa, men också för att skydda hushållen, välfärden och företagen från framtida kostnadschocker till följd av skenande bränslepriser.

För att Sverige ska ta tillvara den möjlighet som den gröna omställningen erbjuder måste den vara rättvis och bygga ett samhälle som håller ihop. Ett samhälle som är till för alla – inte bara för några få. Det samhällsbygget kommer inte att ske av sig självt – och tyvärr kommer det inte heller ske med hjälp av den nuvarande regeringens politik – snarare tvärt om. I en tid när vårt gemensamma behövs mer än någonsin är det välfärden och jämlikheten som får stryka på foten när regeringen tillsammans med

Sverigedemokraterna gör sina budgetprioriteringar. Tyvärr bryter inte regeringen den trenden nu heller.

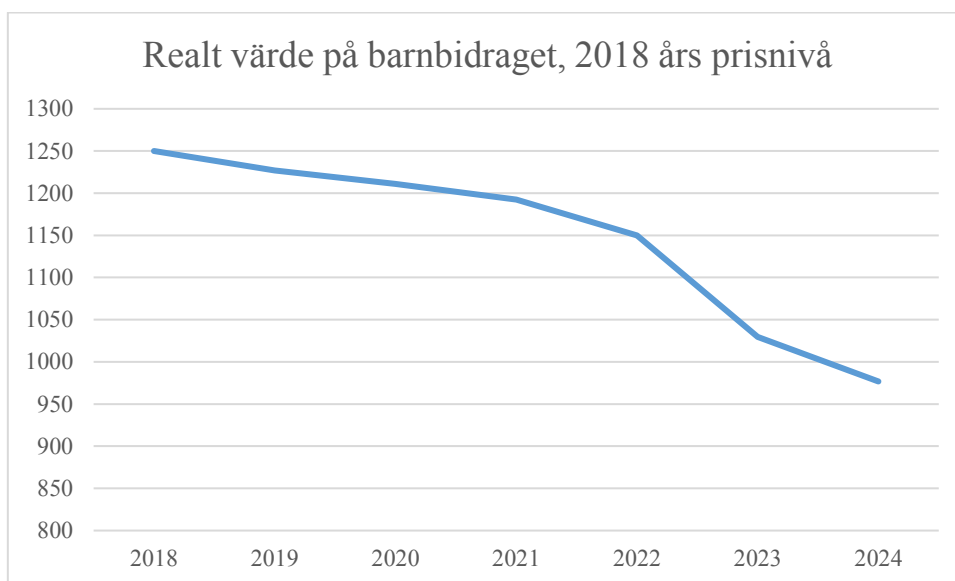
Regeringen har med den här vårbudgeten försuttit ytterligare ett tillfälle att bygga Sverige starkare. Försuttit att sänka utsläppen, rädda den biologiska mångfalden, stärka välfärden och ekonomin för Sveriges barnfamiljer. Vi i Miljöpartiet lade i höstas fram en budgetmotion som skulle tackla våra gemensamma utmaningar. Hade den blivit verklighet så hade Sverige befunnit sig i ett bättre, starkare läge. I denna vårmotion presenterar vi förslag som vi menar behövs för att bygga ett starkare och mer rättvist Sverige under innevarande år.

2 Det ekonomiska läget

2.1 Sverige befinner sig i en lågkonjunktur

Kostnadsökningar har slagit hårt mot svenska hushåll

Snabbt ökande priser och räntor har slagit hårt mot svenska hushåll under de senaste åren. Många hushåll möter en mycket tuff ekonomisk situation där priset på nödvändigheter har ökat kraftigt. Flera känner nu av effekterna av högre kostnader på nödvändigheter som boende och mat. Ekonomiska stöd som barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd är viktiga för att många barnfamiljer ska få ihop sin ekonomi. Barnbidraget har inte höjts sedan 2018 och dess värde har sedan dess urholkats kraftigt. Omräknat till den prisnivå som gällde 2018 har barnbidragets värde minskat med över 270 kronor i månaden. Det innebär för en tvåbarnsfamilj att barnbidragets värde på årsbasis utholkats med mer än 6550 kronor om året.

Källa: KPI via SCB¹

Enligt beräkningar från Länsförsäkringar har kostnaderna för en familj med två vuxna och två barn ökat med 110 000 kronor mellan 2021 och 2023.² Flera civilsamhällsorganisationer har larmat om att många barnhushåll haft och har en mycket tuff ekonomisk situation. En undersökning utförd på uppdrag av Röda Korset, Majblomman och Hyresgästföreningen visar att 4 av 10 ensamstående föräldrar har behövt låna pengar för att betala grundläggande utgifter de senaste sex månaderna.³

Den förhöjda prisnivån kommer kvarstå även framöver när inflationen är klart lägre. En lägre inflation innebär inte att prisnivå sjunker och att hushållen automatiskt får det bättre. Det kommer fortsatt finnas behov av att stötta de hushåll som har det tufft ekonomiskt.

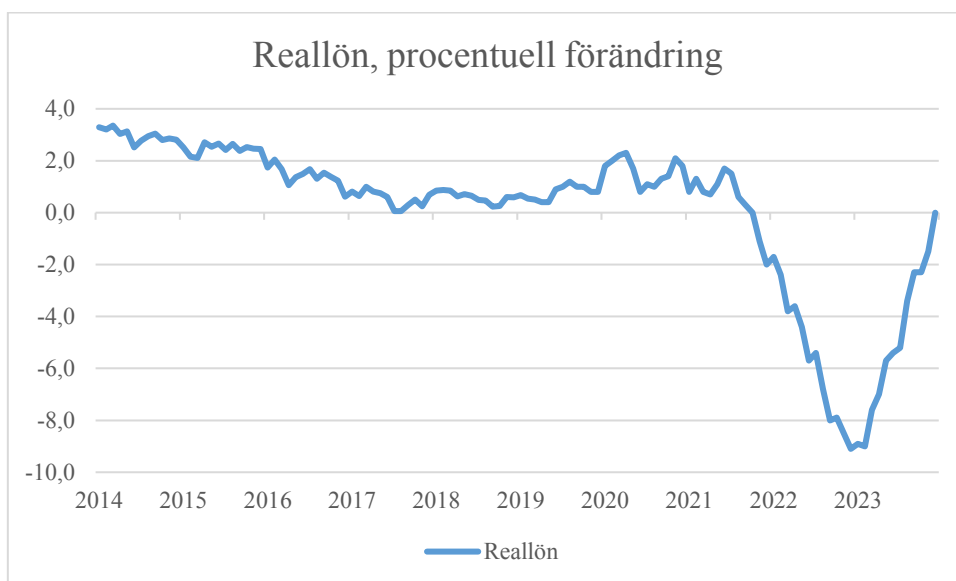
Lägre reallöner och högre vinstandel

Reallönerna har sjunkit kraftigt under de senaste åren. Tills nyligen ökade priserna snabbare än lönerna. Svenska löntagare har tappat tio års löneutveckling efter den fossila kostnadschocken.

¹ KPI för januari

² <https://via.tt.se/pressmeddelande/3401723/forlorat-ar-for-barnfamiljer-i-hela-landet-2024?publisherId=3236537&lang=sv> hämtad 12 april

³ <https://www.hyresgastforeningen.se/aktuellt/extern-nyhet/ny-matning-tuffare-ekonomiskt-lage-for-barnfamiljer!tt-3429973/> hämtad 12 april

Källa: Medlingsinstitutet

Att reallönerna sjunker efter en fossil kostnadschock är i sig ingen överraskning då prisökningar under en period överstiger löneökningarna. Något som däremot är anmärkningsvärt är hur kostnaderna har fördelats. Samtidigt som reallönerna har sjunkit kraftigt ligger näringslivets vinstandel på historiskt höga nivåer. Bankerna har gjort rekordvinster i takt med att skillnaden mellan bolåneräntor och sparräntor har ökat. En viktig anledning till att bankerna kunnat göra dessa vinster är att konkurrensen på bolånemarknaden är bristfällig. Den svenska bolånemarknaden är koncentrerad och de fem största aktörernas marknadsandel uppgår till 80 procent.⁴ En större konkurrens på bolånemarknaden skulle gynna konsumenterna. Det skulle exempelvis kunna åstadkommas genom att ge den statliga banken SBAB i uppdrag att främja konkurrensen på bolånemarknaden.

⁴ Konsumenternas ställning på bankmarknaden, Finansinspektionen

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet⁵

Livsmedelsmarknaden är ytterligare en marknad som kännetecknas av hög koncentration. Matpriserna har varit en starkt bidragande orsak till att inflationen varit så hög. Konjunkturinstitutet publicerade i december förra året en studie som bland annat undersökte hur svenska livsmedelspriser utvecklats.⁶ Konjunkturinstitutet konstaterar att vinstandelen i handeln har stigit till historiskt höga nivåer. Sedan 2019 har livsmedelspriserna ökat med 6 procentenheter mer än vad som kan förklaras av högre produktionskostnader.

Att priserna har kunnat öka på detta sätt inom livsmedelshandeln tyder på bristande konkurrens. Det går ut över konsumenterna i form av högre priser.

Ojämligheten i Sverige har ökat

Sverige har blivit ett alltmer ojämnt land de senaste decennierna. Det är framförallt de med de högsta inkomsterna som dragit ifrån resten. Den ekonomiska standarden har ökat i mer än dubbelt så hög takt för de med de högsta inkomsterna än för de med de lägsta inkomsterna. Detta förklaras av att kapitalinkomsterna har ökat mer än övriga inkomster och att dessa är väldigt koncentrerade till toppen av inkomstfördelningen.⁷ Denna utveckling skulle ytterligare förstärkas av SD och regeringens förslag om att skattebefria kapitalunderlag på ISK upp till 300 000 kronor per person.

⁵ Diagramunderlag Konjunkturläget mars 2024

⁶ Prissättning hos svenska företag 2023, Konjunkturinstitutet

⁷ Fördelningspolitisk redogörelse, bilaga till Vårpropositionen 2024

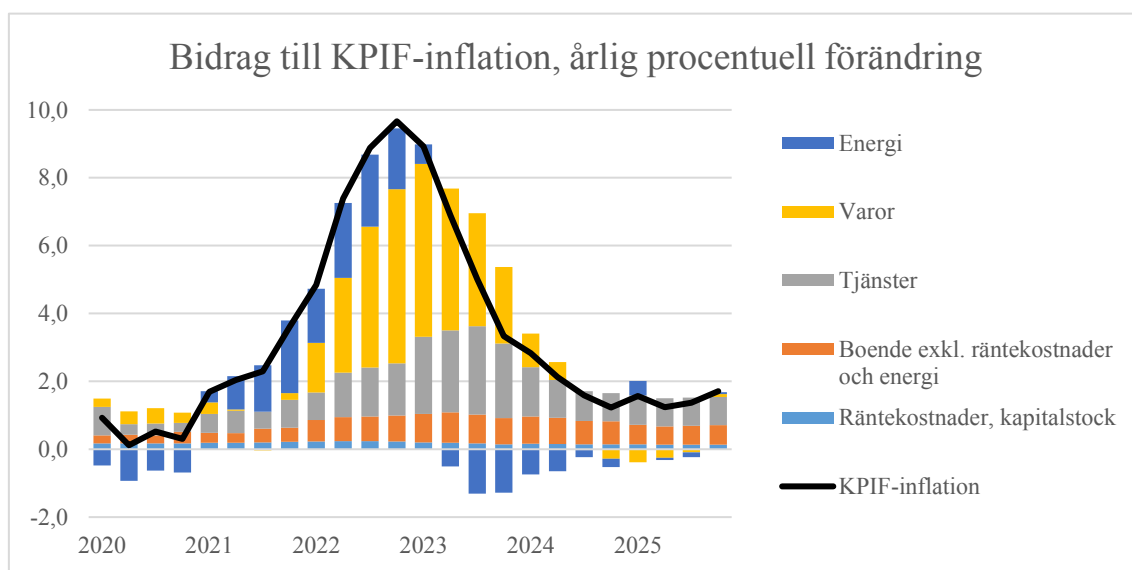
I en rapport från Finanspolitiska rådet dras dessutom slutsatsen att den befintliga officiella statistik som finns antagligen underskattar ökningen i ekonomisk ojämlikhet.⁸

Stor ojämlikhet har flera negativa effekter på samhället, framförallt om det också påverkar tillgång till och kvaliteten på sådant som vård och skola. Ojämlikhet kan också leda till minskad social tillit och segregation.

Fossil kostnadschock satte fart på inflationen

Energipriserna runt om i Europa ökade snabbt under 2021 då Putin använde sin kontroll över fossil energi som ett vapen. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina ledde till skenande priser på fossil energi vilket i sin tur fick elpriserna på den europeiska elmarknaden att skjuta i höjden. De höga energipriserna bidrog till den höga inflationen i Sverige både direkt och indirekt.

Energi är en betydande insatsvara i de flesta sektorer varför höga priser på energi sprider sig igenom resten av ekonomin. De kraftiga prisökningarna på fossil energi fick inflationen att ta fart i Sverige som därefter, via energipriserna, spred sig genom resten av ekonomin.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet⁹

Ett Europa som är mindre beroende av fossil energi skulle även vara mindre utsatt för den här typen av kostnadschocker som slagit hårt mot hushåll och företag.

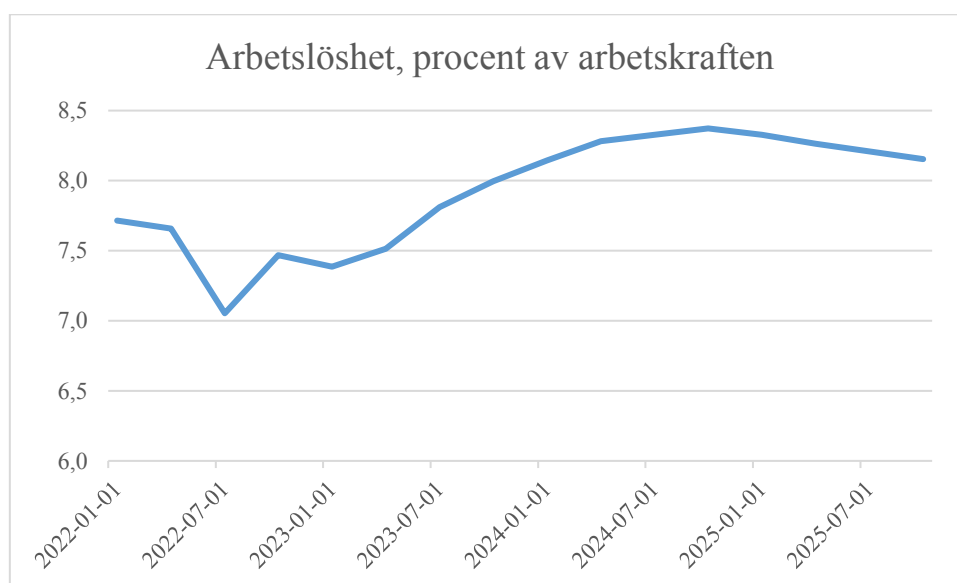
⁸ 2024/1 Särskilda studier från Finanspolitiska rådet

⁹ Diagramunderlag Konjunkturläget mars 2024

Högre arbetslöshet och lägre aktivitet i ekonomin

Utvecklingen i Sverige sticker ut i jämförelse med andra EU-länder. Under 2024 räknar EU-kommissionen med att Sverige har den svagaste ekonomiska utvecklingen bland samtliga medlemsstater.¹⁰

Den svaga ekonomiska utvecklingen syns även i arbetslöshetsciffrorna. Sedan mitten av 2022 har arbetslösheten ökat från 7,1 procent till över 8 procent. Arbetslösheten väntas fortsätta öka framöver och ligga över 8 procent ända fram till mitten av 2026. Konjunkturinstitutet räknar med att 35 000 motsvarande personer fler är arbetslösa i år jämfört med förra året.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet¹¹

Det är framförallt bland unga och utrikes födda som arbetslösheten ökar.¹² Nedgången i sysselsättning var extra stor bland utrikes födda kvinnor. Det är oroväckande och bryter en trend där sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor har ökat kraftigt. Sysselsättningen bland utrikes födda har generellt utvecklats starkt fram tills nyligen. Konjunkturinstitutet konstaterade i specialstudie från slutet av 2023 att sysselsättningsgraden för utrikes födda ökade med över 4 procentenheter enbart under 2022.¹³ Man konstaterar även att det funnits en långsiktigt positiv trend från innan pandemin.

¹⁰ European Economic Forecast Winter 2024, EU-kommissionen

¹¹ Diagramunderlag Konjunkturläget mars 2024

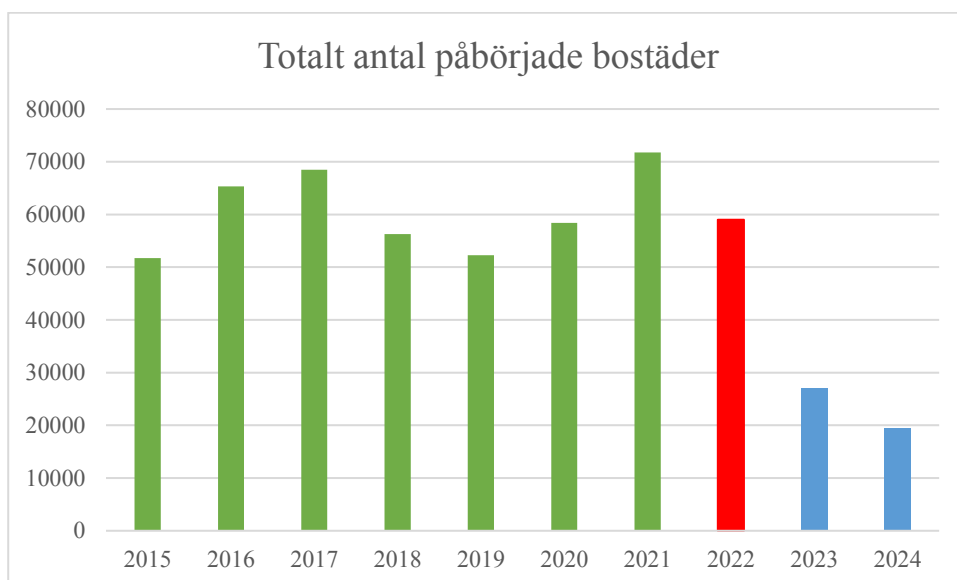
¹² Konjunkturläget Mars 2024

¹³ Utrikes föddas uppåtående sysselsättning: Hur mycket förklaras av demografi?

Denna utveckling visar att det i allra högsta grad är möjligt att öka sysselsättningsgraden bland utrikes födda utan åtgärder som bidragstak och försvagade trygghetssystem.

Kraftigt fall i bostadsbyggandet

Byggandet av bostäder har fallit mycket snabbt i Sverige. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna tog i slutet av 2021 bort investeringsstödet för hyresrätter och studentbostäder. Mellan 2017 och 2021 har över 50 000 hyreslägenheter byggts med hjälp av stödet.¹⁴ Boverket räknar med att det under 2024 kommer påbörjas 19 500 bostäder.¹⁵ Samtidigt uppskattas behovet av nya bostäder till 67 300 bostäder per år mellan 2023 och 2030.¹⁶ Under den period som Miljöpartiet innehade bostadsministerposten påbörjades det som mest 71 750 bostäder per år.

Källa: Boverket och SCB¹⁷

Anm: Miljöpartiet innehade bostadsministerposten från oktober 2014 till november 2021.

Socialdemokraterna innehade därefter bostadsministern fram till regeringsskiftet 2022.

Att byggkonjunkturen nu är mycket svag syns också i att arbetslösheten ökar bland byggarbetare. Denna kraftiga nedgång kan få långsiktiga negativa effekter. Om många byggarbetare väljer att lämna branschen kan det leda till svårigheter att få igång byggandet igen när byggkonjunkturen väl vänder. Dessutom leder det minskade bostadsbyggandet till bostadsbrist och svårigheter för företag att kunna rekrytera

¹⁴ Investeringsstödetts effekter på byggandet av hyresbostäder, Tyréns och Hyresgästföreningen

¹⁵ Byggprognos revidering oktober 2023, Boverket

¹⁶ Behov av bostadsbyggande 2023–2030, Boverket

¹⁷ Boverkets reviderade prognos från oktober 2023 för siffrorna för 2022–2024. Siffror för 2015–2021 hämtade via Budgetpropositionen för 2024

personal vilket märks inte minst i kommuner som idag står inför en kraftig expansion på grund av den gröna omställningen.

Utvecklingen i omvärlden ett orosmoln

Likt i Sverige höjdes styrräntorna kraftigt i många länder runtom i världen som ett svar på inflationsimpulsen från höga energipriser. Det har lett till en svag utveckling i omvärlden. Tyskland, en viktig handelspartner för Sverige, brottas med en svag ekonomisk utveckling som i hög utsträckning kan kopplas till att tyska industrier upplevde stora kostnadsökningar efter den fossila kostnadschocken på grund av sitt beroende av rysk fossil gas. Utvecklingen har försämrats ytterligare av Tysklands alltför strama budgetregler som förhindrat investeringar i den gröna omställningen och av att Tyskland som exportberoende land påverkas i hög utsträckning av den svaga efterfrågan i omvärlden.

Risken för en större konflikt i Mellanöstern, liksom utvecklingen i Ukraina, kommer påverka den ekonomiska utvecklingen framåt. En större konflikt i Mellanöstern skulle troligen leda till betydligt högre oljepriser och skulle kunna leda till ytterligare en fossil kostnadschock.

Ett noterbart undantag från den svagare ekonomiska aktiviteten är utvecklingen i USA där arbetsmarknaden fortsatt att gå starkt understödd av en mycket expansiv finanspolitik och stora investeringar i grön industri, understödda av Bidenadministrationens ambitiösa klimatinvesteringspaket, the Inflation Reduction Act. Samtidigt är underskotten i den federala budgeten stora. En stor del av förklaringen till USA:s underskott är de ofinansierade skattesänkningar som genomfördes under Donald Trumps presidentskap.

2.2 Inflationen sjunker som väntat

Inflationen sjunker under målnivån under 2024

Flera bedömare prognosticerade redan under hösten 2023 att inflationen under 2024 var på väg ned mot inflationsmålet. Utvecklingen sedan dess har legat väl i linje med en utveckling där Sverige mycket snart har en inflationsutveckling i linje med inflationsmålet eller till och med något under inflationsmålet. Swedbanks prognos från mitten av april är att inflationen sjunker under tvåprocentmålet till sommaren.¹⁸ Givet

¹⁸ Swedbank Economic Outlook april 2024

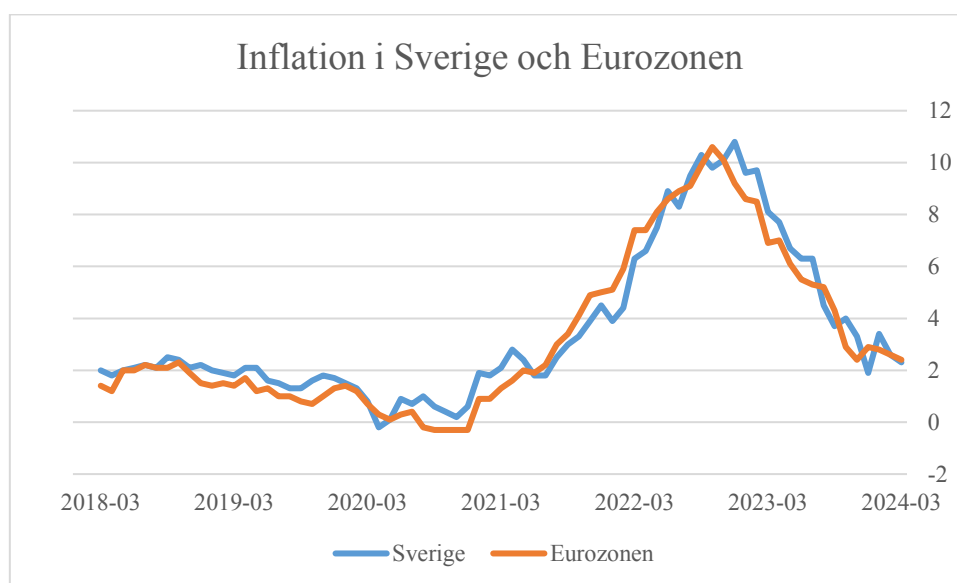
denna utveckling har regeringens passiva ekonomiska politik, som motiverats med inflationen, varit onödigt stram.

Det största orosmolnet när det gäller inflationsutveckling är kopplade till det osäkra omvärldsläget. En större konflikt i Mellanöstern skulle kunna leda till snabbt stigande oljepriser och ytterligare en fossil kostnadschock för hushåll och företag.

Inflationen sjunker inte bara i Sverige

Inflationen är på väg ned i större delen av världen. Inflationsutvecklingen i Sverige och Eurozonen har varit snarlik, men den ekonomiska utvecklingen i Sverige har varit betydligt svagare än i jämförbara länder. Att inflationsutvecklingen i Sverige på det stora hela liknar den i Eurozonen är inte särskilt förvånande då den fossila kostnadschock som satte fart på inflationen är densamma.

Det går alltså inte att säga att det är regeringens inflationsbekämpning som varit särskilt lyckosam. Att inflationen nu sjunker undan på bred front tyder på att det är gemensamma faktorer som ligger bakom inflationsutvecklingen.

Källa: Eurostat

Räntesänkningar att vänta

De flesta bedömare är eniga om att Riksbanken kommer inleda en serie räntesänkningar under året. Konjunkturinstitutet tror i sin senaste prognos på fyra räntesänkningar under 2024 och en styrränta på 3,0 procent vid årets slut. Regeringen räknar med att räntan sänks först under andra halvåret. Även storbankerna räknar med en rad räntesänkningar under året som svar på den sjunkande inflationen.

Även den Europeiska Centralbanken väntas sänka räntan under året. Detsamma gäller för den amerikanska centralbanken, även om en sänkning där kan komma något senare.

Klimatkris och extremväder leder till prischocker

Extremväder till följd av klimatförändringarna kan i sig leda till prischocker. Jordbruk är en sektor som är extra utsatt då torka och skyfall kan förstöra skördar. Det kan i sin tur leda till snabba prisökningar på livsmedel. Störningar av jordbruksproduktion kan leda till stora kostnader.

Extremväder som slår mot värdekedjor och ökar transportkostnader leder också till kostnadsökningar. Panamakanalen är en viktig nod för världshandeln. På grund av den värsta torkan i kanalens historia har färre fartyg kunnat passera genom kanalen. I Tyskland har det skapats fraktproblem när vattennivåerna i Rhen sjunkit till kritiska nivåer. Regeringen anger i vårpropositionen att extraordinära väderhändelser ökat kostnaderna för vägunderhåll.

Även energiproduktionen påverkas av extremväder. I Frankrike har man vid flera tillfällen tvingats dra ned på produktionen från kärnkraftverk när flodvattnet som använts för nedkylning blivit för varmt. Det har bidragit till högre elpriser i Europa.

2.3 Ökande utsläpp av växthusgaser och ohållbart nyttjande av naturresurser

Miljöpartiet anser att det är viktigt med en helhetssyn på den ekonomiska utvecklingen. Därför är det avgörande att beakta sådant som utsläpp och nyttjande av naturresurser när det ekonomiska läget utvärderas.

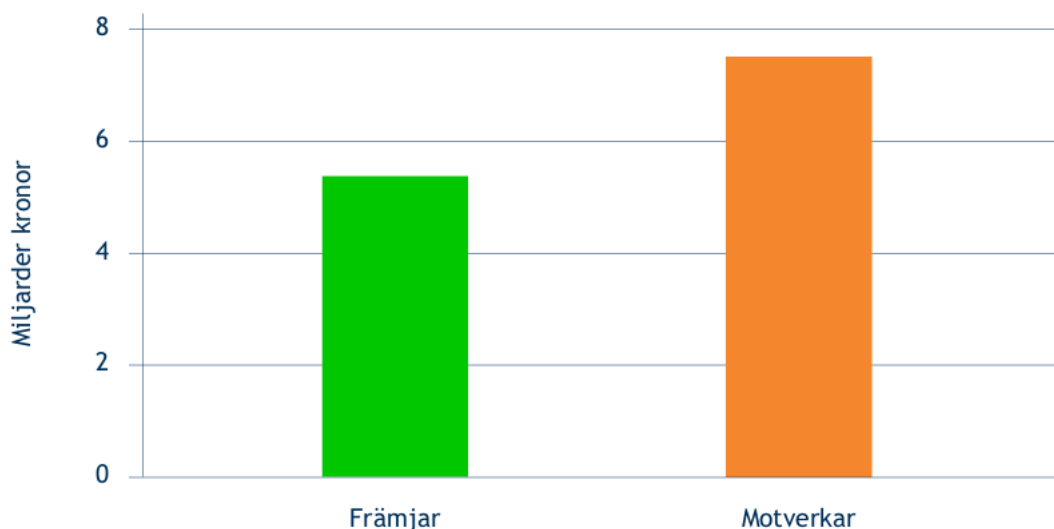
Utsläppen av växthusgaser i Sverige ökar

Utsläppen av växthusgaser i Sverige ökar under 2024. Sverige är på väg att missa alla klimatmål som man åtagit sig att uppnå.¹⁹ Såväl kortsiktiga som långsiktiga, nationella och EU-gemensamma. Att utsläppen ökar beror framförallt på att utsläppen ökar inom transportsektorn. SD och regeringen har sedan man tillträdde bedrivit en politik där man ökat utsläppen från transporter, bland annat genom att öka andelen fossilt bränsle i bensin och diesel samt genom skattesänkningar på fossila bränslen.

¹⁹ Naturvårdsverkets underlag till regeringens klimatredovisning 2024

Regeringens politik beräknas öka utsläppen med cirka 50 miljoner ton till och med 2030 jämfört med tidigare beslutad politik.

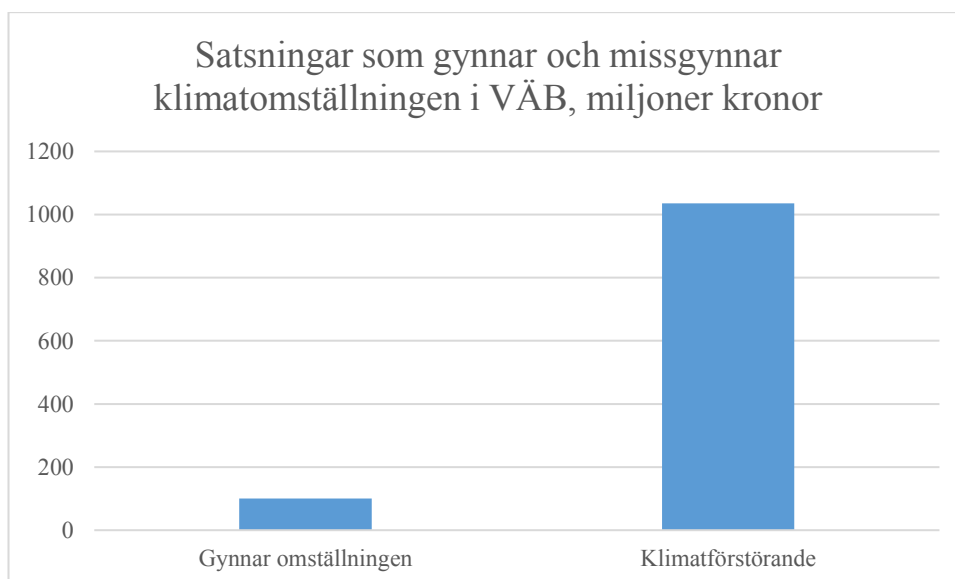
Enligt Klimatpolitiska rådets analys av budgetpropositionen för 2024 satsade regeringen mer på åtgärder som motverkar klimatomställningen än på åtgärder som främjar omställningen.

Figur 9. Satsningar i budgetpropositionen som regeringen bedömer främjar respektive motverkar möjligheterna att nå klimatmålen.

Källa: Klimatpolitiska rådets rapport 2024

Även i vårbudgeten satsar regeringen betydligt mer på åtgärder som motarbetar klimatomställningen än på åtgärder som främjar omställningen. Man tillför 100 miljoner kronor till Klimatklivet samtidigt som man satsar över en miljard på att subventionera flygbranschen.

Ohållbart nyttjande av naturresurser globalt

En rapport²⁰ från International Resource Panel i samarbete med FN:s Miljöprogram, United Nation Environment Programme, visar hur världens ohållbara utnyttjande av naturresurser har accelererat de senaste åren. Utnyttjandet av naturresurser har tredubblats under de senaste 50 åren. Höginkomstländer konsumerar i snitt sex gånger mer resurser per capita än låginkomstländer. Om åtgärder inte vidtas kan utnyttjandet av naturresurser öka med 60 procent till 2060, jämfört med 2020 års nivå. Rapporten visar också att en annan utveckling är möjlig om nödvändiga policyåtgärder vidtas skyndsamt. I ett scenario som bygger på en hållbar omställning stabiliseras resursutnyttjandet efter 2030 och börjar sjunka efter 2050.

Redan idag är överutnyttjandet av naturresurser en drivande faktor bakom de tre planetära kriserna: klimatkrisen, krisen för den biologiska mångfalden och föroreningskrisen. De två förstnämnda är globala fenomen medan den sistnämnda är lokal till sin natur. Genom att förändra sättet vi producerar och konsumerar på kan vi göra stora framsteg i arbetet med att tackla de tre planetära kriserna.

Sverige når inte målet om en god hushållning med naturresurser

Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken. Det innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Målet ska uppnås utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. En del av målet är att miljöpolitiken ska vara inriktad på att uppnå en god hushållning med naturresurser.

Enligt Naturvårdsverkets utvärdering av Generationsmålet kommer målet om god hushållning med naturresurser inte att uppfyllas till 2030.²¹ Naturvårdsverket konstaterar också att uttag och användning av naturresurser har en stark koppling utsläpp av växthusgaser, hälsa, föroreningar och förluster av biologisk mångfald.

Kris för biologisk mångfald

Omkring en halv till en miljon av planetens drygt åtta miljoner arter riskerar att utrotas inom några årtionden om inte kraftfulla åtgärder vidtas för att hejda den katastrofala utvecklingen. Forskare talar om att vi är inne i den sjätte massutrotningen. Krisen för

²⁰ Global Resources Outlook 2024, UNEP och IRP

²¹ <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/sveriges-miljomal/fordjupad-utvardering-av-sveriges-miljomal-2023/nar-vi-generationsmalet/> hämtad 10 april 2024

den biologiska mångfalden är liksom klimatkrisen existentiell, den hotar de livsuppehållande system som människan är beroende av.

Utvecklingen är global men är tydlig också i Sverige. Omkring tusen skogslevande arter är hotade, och i jordbrukslandskapet är omkring 1 600 arter rödlistade. Orsakerna är exploatering av arter genom överfiske; intensiva och storskaliga jord- och - skogsbruksmetoder; klimatförändringar; invasiva arter och miljöföroreningar. Ett omfattande problem är bristen på större sammanhängande områden med höga naturvärden som är ett krav för många arter. Östersjöns ekosystem står inför en akut kris, och läget i Västerhavet är mycket allvarligt.

2.4 Mått på välstånd

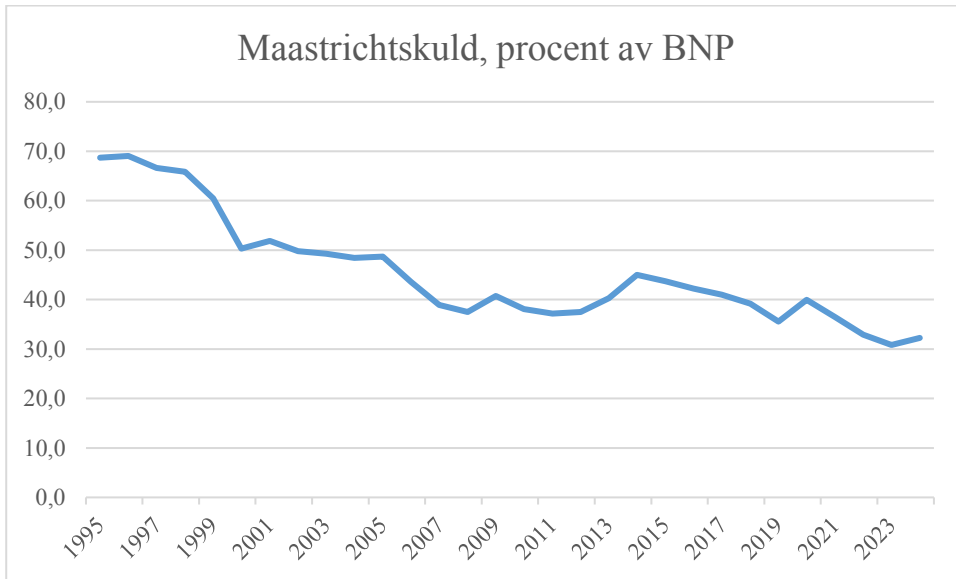
Vårpropositionen innehåller sedan 2017 ett avsnitt med flera olika välståndsmått för att ge en bredare och mer rättvisande bild av den ekonomiska utvecklingen. Miljöpartiet var drivande i att få in dessa välståndsmått i vårpropositionen. Det traditionella fokuset på bruttonationalprodukt som ett sätt att utvärdera den ekonomiska utvecklingen missar många delar som är viktiga att mäta och utvärdera för att bedöma den ekonomiska utvecklingen i ett bredare perspektiv. Det är exempelvis viktigt att den ekonomiska politiken även tar klimat, miljö, hälsa och vilka som får ta del av resurser i beaktande.

Arbetet med mått på välstånd behöver utvecklas för att ge en mer heltäckande bild av den ekonomiska utvecklingen. Flera av indikatorerna på välstånd i vårpropositionen bygger på gammal data varför de inte ger en rättvisande bild av vilka problem som den ekonomiska politiken bör förhålla sig till. För att på ett bättre sätt kunna följa den ekonomiska utvecklingen bör regeringen prioritera att ta fram uppdaterade indikatorer på välstånd.

2.5 Offentliga finanser

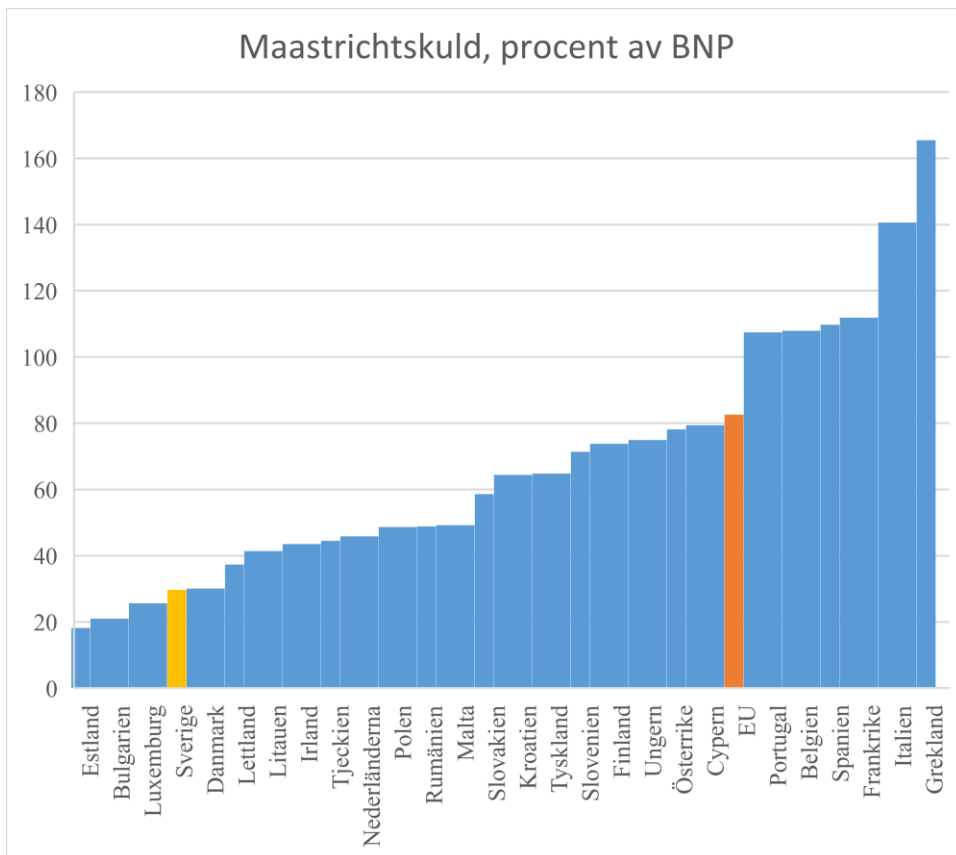
Den offentliga skulden är mycket låg

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, den så kallade Maastrichtskulden, är ett mått på offentlig skuldsättning som brukar användas för att jämföra offentliga finanser länder emellan. Den offentliga skuldkvoten gick upp högst marginellt under pandemin och har därefter börjat sjunka igen. Regeringen beräknar att Maastrichtskulden under 2024 är 31,8 procent.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet²²

Sveriges offentliga skuld är mycket låg i ett internationellt perspektiv. EU:s regelverk anger att medlemsstaterna ska ha en offentlig skuldkvot som inte överstiger 60 procent av BNP. Sverige ligger långt under denna nivå och har en skuldkvot som är långt mycket lägre än exempelvis Tysklands – ett land som anses ha mycket starka statsfinanser.

²² Diagramunderlag Konjunkturläget mars 2024

Källa: Eurostat²³

Flera bedömare har under senare tid resonerat kring vad som är en långsiktigt hållbar nivå på Maastrichtskulden. Lars Calmfors har i en bilaga till Långtidsutredningen anfört att en skuldkvot på mellan 40 och 50 procent av BNP skulle innebära att Sverige fortsatt har betryggande säkerhetsmarginaler för de offentliga finanserna.²⁴ Det finanspolitiska rådet, en finanspolitisk expertmyndighet, menar i en skrivelse till den parlamentariska kommitté som ser över överskottsmålet att en skuldnivå på upp mot 50 procent av BNP innebär att det fortfarande finns tillräckliga säkerhetsmarginaler.²⁵ Sverige har alltså råd att genomföra kraftfulla investeringar framöver utan att riskera de offentliga finanserna.

Stora investeringsbehov i en rättvis omställning

Sverige har efter en lång tid av återhållen finanspolitik byggt upp en stor investeringsskuld. Trafikverket menar att det krävs en höjning av anslagen för den nationella infrastrukturplanen med minst 15 procent för att genomföra de investeringar som ligger i planen och åtgärda eftersatt underhåll. Bara att åtgärda det eftersatta underhållet av järnvägen beräknas av Trafikverket kosta ytterligare 97 miljarder fram till 2037. Att järnvägen fungerar är avgörande för att folk ska kunna resa hållbart och ha ett alternativ till flyget.

Arena Idé har publicerat en rapport om investeringsbehoven i Sverige.²⁶ Baserat på branschrapporter och offentlig statistik har man tagit fram ett spann för investeringsbehoven. Slutsatsen är att investeringsbehoven ligger mellan 49 miljarder och 171 miljarder kronor per år vilket motsvarar mellan 0,8 och 2,7 procent av BNP.

I en studie medfinansierad av den gröna gruppen i EU-parlamentet kommer den franska tankesmedjan Institut Rousseau fram till att Sveriges offentliga investeringar behöver öka med två procent av BNP för att nå EU:s nettonoll-mål.²⁷

Stora investeringar är nödvändiga för en rättvis grön omställning där vi säkrar framtidens jobb och bygger de hållbara alternativen till dagens fossila ekonomi. Ökar inte de offentliga investeringarna finns risken att svenska löntagare går miste om arbetstillfällen och att kostnaderna för omställningen vältras över på vanligt folk.

²³ Data för tredje kvartalet 2023

²⁴ Nytt ramverk för finanspolitiken

²⁵ Skrivelse till den parlamentariska kommittén som ser över målet för den offentliga sektorns sparande, Finanspolitiska rådet

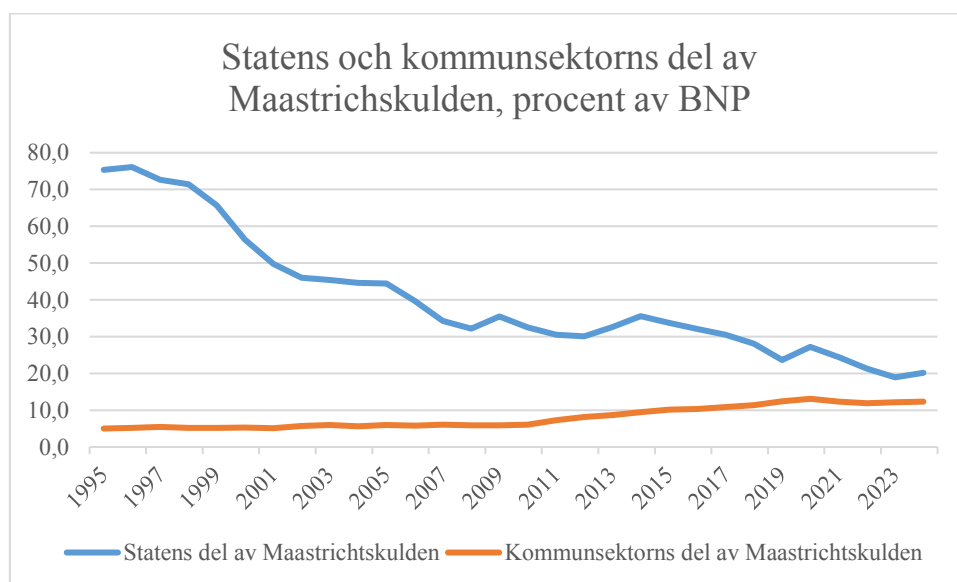
²⁶ Skuggöversyn finanspolitiska ramverket: Investeringsbehoven, Arena Idé

²⁷ Road to net zero, Institut Rousseau

Statens andel av den offentlig skulden har minskat och kommunsektorns ökat

En tydlig trend sedan 90-talet är att statens andel av den offentliga skulden har sjunkit medan kommunsektorns andel har ökat. Staten har lägre lånekostnader än regioner och kommuner. När kommunsektorn står för en allt större andel av de totala investeringarna ökar också offentlig sektors lånekostnader jämfört med om staten hade tagit ett större ansvar. Sveriges kommuner står inför stora investeringar framöver, bland annat när det gäller vatten, avlopp och andra investeringar i klimatanpassning.

I flera kommuner, framförallt i Norrland, ser vi dessutom stora investeringsbehov kopplade till den gröna omställningen. Det är helt avgörande för Sverige att dessa kommuner ges förutsättningar att genomföra de investeringar som krävs för att säkra framtidens jobb och välbefinnande. Dessa investeringar kan initialt vara kostsamma när samhällen växer snabbt. En rättvis omställning kräver att det byggs ut hållbara och välfungerande lokalsamhällen i dessa expansionskommuner. Annars finns det en risk att kommunerna blir så kallade fly in - fly out-samhällen där många arbetstagare flyger in och ut ur kommunen för arbetspendling. Det kan få negativa effekter för sammanhållningen på orten och underminera lokalsamhället. Om en stor andel av arbetstagarna är skrivna på en annan ort än den de arbetar i går kommunen miste om skatteintäkter.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet²⁸

²⁸ Diagramunderlag Konjunkturläget mars 2024

Besparingar inom vård och skola

Läget inom välfärden är mycket ansträngt. Situationen är allra värst inom sjukvården. Larmrapporterna från sjukhus runtom i landet väller in. 19 av 21 regioner planerade i början av 2024 att göra besparingar i vården. I princip alla regioner drar ned på personal och även vårdpersonal varslas om uppsägning. Sverige befinner sig i en vårdkris.

Den främsta orsaken till att regionerna befinner sig i ett så pressat läge är kraftiga kostnadsökningar kopplade till inflationen. Intäkterna har inte ökat i samma takt. Bidragen från staten till kommuner och regioner har ökat långsammare än kostnaderna och det reala skatteunderlaget urholkas av inflationen.

Många kommuner står också inför en svår situation. Enligt facket Sveriges Lärare krävs det ytterligare 1,5 miljard i tillskott, utöver regeringens tillskott, för att stoppa besparingarna på skolan.

3 Inriktningen för den ekonomiska politiken

3.1 Politik för en rättvis grön omställning

En rättvis grön omställning kan bidra till ett samhälle som är mer jämlikt, ökar livskvaliteten, säkrar framtidens jobb och vårt välstånd. Att inte ställa om nu är förknippat med stora klimatkostnader framöver. Det ställer krav på den ekonomiska politiken. En rättvis klimatomställning innebär att vi med gemensamma krafter fasar ut vårt beroende av fossila bränslen och stöttar de grupper som behöver stöd längs vägen. De som har de högsta inkomsterna och största förmögenheterna ska bidra mer till det offentliga för att bygga ett mer rättvist och jämlikt samhälle.

Att subventionera fossila bränslen är varken rättvist eller en lösning på klimatkrisen. Den gröna omställningen kräver att det kostar att släppa ut koldioxid. En rättvis omställning kräver att vi stöttar de grupper som tillfälligt ställs inför ökande kostnader när vi fasar ut det fossila. Det innebär exempelvis att personer som bor i land- och glesbygd där bilen behövs ska ges stöd för att ställa om eller för att hantera de kostnader som omställningen tillfälligt innebär. De personer som behöver bilen drabbas också hårt vid fossila kostnadschocker. Genom att stötta omställningen till elbilar kan vi kraftigt minska risken för att händelser i omvärlden ska urholka bilisters köpkraft.

Den ekonomiska politiken skapar förutsättningar för en rättvis grön omställning genom att sätta ett pris på fossila utsläpp och upprätthålla principen om att förorenaren

betalar. Politiken ska också främja klimatsmarta alternativ för de som möter högre kostnader. Klimatutsläppen ska upphöra helt, men fram till att de har gjort det är en viktig del av den gröna omställningen att de som tillfälligt möter högre kostnader för fossila bränslen ska kompenseras. Kostnader och vinster ska fördelas rättvist.

Omställningen är en stor chans för Sverige. Med en låg offentlig skuldsättning och ett näringsliv som vill vara en del av omställningen finns alla förutsättningar att rivstarta en rättvis omställning med ett stort grönt investeringsprogram där vi bygger den infrastruktur som krävs i en koldioxidfri ekonomi. Det skulle bidra till ökad sysselsättning både på kort och lång sikt och en starkare ställning för svenska arbetstagare.

Den ekonomiska politiken spelar en nyckelroll i att bygga ett jämlikt samhälle med hög livskvalitet där individer kan känna sig trygga. Ojämligheten i Sverige har ökat de senaste decennierna. Att vända den utvecklingen är en bärande del av en rättvis omställning. En mer progressiv beskattning av kapitalinkomster är ett viktigt verktyg för att öka jämlikheten och finansiera vår gemensamma välfärd.

3.2 De finans- och klimatpolitiska ramverken

Det klimatpolitiska ramverket och klimatmålen

Det klimatpolitiska ramverket antogs av riksdagen 2017. Miljöpartiet var drivande i att få ramverket på plats för att skapa ordning och reda i klimatpolitiken. Ramverket antogs med bred parlamentarisk uppslutning. Ramverket består av klimatlagen, klimatmålen och ett klimatpolitiskt råd. Varje regering har en skyldighet att föra en klimatpolitik som utgår från de klimatmål som riksdagen har antagit och att redovisa arbetet med att nå målen. Det oberoende Klimatpolitiska rådets uppgift är att granska klimatpolitiken.

Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent år 2030 jämfört med 2010. Via EU-samarbetet har Sverige åtagit sig att minska utsläppen inom den så kallade ESR-sektorn med 50 procent till 2030 jämfört med år 2005. Sverige har även åtagit sig att binda in mer koldioxid i skog och mark – den så kallade LULUCF-sektorn. När Sverige inte sina åtaganden som medlemsstat av EU väntar stora bötesbelopp. Miljöpartiet anser att regeringen tydligt ska redovisa vilka bötesbelopp som Sverige kan vänta sig med den förda klimatpolitiken.

Det finanspolitiska ramverket

Det finanspolitiska ramverket är tänkt att bidra till långsiktiga spelregler i den ekonomiska politiken och består av flera mål och principer, bland annat ett överskottsmål, skuldankare och utgiftstak. Flera bedömare har kritiserat det finanspolitiska ramverket för att vara omotiverat stramt.

Skuldankaret ligger på 35 procent av BNP och är ett riktmärke för den offentliga sektorns bruttoskuld som andel av BNP på medellång sikt. Överskottsmålet anger att den offentliga sektorns sparande ska uppgå till 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel vilket leder till en åtstramande finanspolitik och en trendmässigt sjunkande offentlig skuld. Redan idag ligger offentlig sektors skuldkvot under skuldankaret.

Det finanspolitiska ramverket måste klimatsäkras

Under 2024 ska en parlamentarisk kommitté genomföra en översyn av det finanspolitiska ramverket. Både det Klimatpolitiska rådet och det Finanspolitiska rådet har i sina rapporter berört frågan om huruvida det finanspolitiska ramverket behöver anpassas för att möjliggöra investeringar som krävs för att vi ska nå klimatmålen inom det klimatpolitiska ramverket. Finanspolitiska rådet noterar i sin rapport från 2022 att behovet av offentliga investeringar inte beaktades vid den förra översynen av det finanspolitiska ramverket. Miljöpartiet anser att det är av stor vikt att den pågående översynen landar i ett regelverk som skapar ett utrymme åt investeringar i en rättvis klimatomställning.

Det Klimatpolitiska rådet rekommenderade i sin rapport till regeringen år 2021 att i översynen av det finanspolitiska ramverket inkludera klimatperspektivet i riskanalysen av de offentliga finansernas hållbarhet. Rådet skriver även att en alltför låg nivå på skuldankaret inom det finanspolitiska ramverket kan medföra att Sverige inte investerar tillräckligt mycket i sådant som gynnar framtida generationer och att denna risk kan visa sig vara minst lika stor eller större än risken för ett otillräckligt sparande.

I sin rapport för 2023 resonerade det Finanspolitiska rådet om att den gröna omställningen kan innebära en så kallad investeringspuckel som kan motivera en finanspolitik som tillfälligt är mer expansiv för att ta sig över investeringspuckeln. Rådets ordförande Lars Heikensten pekade i samband med att rådets rapport för 2023 offentliggjordes på att det finns ett behov av att snabbt komma igång med en översyn av överskottsmålet i ljuset av den gröna omställningen. Heikensten har även nämnt att om

man kommer fram till att det krävs omfattande investeringar till följd av den gröna omställningen kan det motivera ett underskottsmål med en särskild ordning för klimatinvesteringar.

En offentlig investeringsbudget för en rättvis omställning

Miljöpartiet anser att det finanspolitiska ramverket ska reformeras för att skapa utrymme för nödvändiga investeringar i en rättvis grön omställning. Vi vill se en investeringsbudget med ett utrymme på 100 miljarder om året under en tioårsperiod för en trygg och snabb omställning. För den övriga budgeten bör det överdrivet strama överskottsmålet ersättas med ett balansmål för att möjliggöra nödvändiga satsningar på välfärden.

I Miljöpartiets budgetmotion för 2024 föreslog vi en klimatinvesteringsbudget på 100 miljarder om året under 10 år. Enligt beräkningar från Riksdagens utredningstjänst skulle detta innebära att skuldkvoten år 2033 ligga strax över 45 procent – en bra bit under den nivå på 50 procent som det Finanspolitiska rådet pekat ut som en nivå med tillräckliga säkerhetsmarginaler.

Som det Klimatpolitiska rådet påpekade i sin rapport för 2021 är det behäftat med risker att inte viga tillräckligt stort finansiellt utrymme åt investeringar i den gröna omställningen. Sverige har ett ansvar att leva upp till det vi åtog oss när vi skrev på Parisavtalet och att nå de klimatmål vi satt upp inom det klimatpolitiska ramverket. Att gå före i den gröna omställningen och investera i den nödvändiga infrastrukturen för att möjliggöra att Sverige blir ett fossilfritt välfärdsland kommer dessutom innebära en mängd konkurrensfördelar för svenska arbetstagare och företag. Detta illustreras inte minst av den industriboom som pågår i norra och västra Sverige där näringslivet också efterfrågar investeringar i infrastruktur.

Miljöpartiet vill därför tillfälligt öka de offentliga investeringarna i klimatomställningen och finansiera dessa via emissioner av gröna statliga obligationer. Dessa investeringar skulle dessutom minska vårt beroende av fossila bränslen från auktoritära stater – något som är förknippat med såväl inflations- som säkerhetsrisker. Att inte tillvarata de möjligheter som den gröna omställningen erbjuder Sverige på grund av ett alltför stramt finanspolitiskt ramverk vore en mycket olycklig samhällsekonomisk prioritering.

Att skapa ett separat för utrymme för investeringar i den gröna omställningen har fördelen att det ger den ekonomiska politiken ökade möjligheter att agera långsiktigt då satsningar på ökad konsumtion eller skattesänkningar inte automatiskt ställs mot

långsiktiga satsningar som bygger grunden för en klimatneutral ekonomi. Det är principiellt stor skillnad på att skapa ett tillfälligt utrymme där den offentliga sektorn tillåts ta på sig ett större ansvar för att möta vår tids ödesfråga och att föreslå permanenta ökade utgifter eller minskade intäkter för den löpande budgeten.

3.3 En cirkulär ekonomi inom planetens gränser

Naturresurserna är begränsade och vi är alla beroende av robusta ekosystem för vår ekonomiska utveckling och välfärd. Därför behövs en övergång till en cirkulär ekonomi och ett resurseffektivt samhälle. Vi måste bort från en ekonomisk modell som ständigt kräver mer naturresurser och istället i betydligt högre utsträckning återanvända de material och varor som redan finns. Även för att vi ska kunna minska utsläppen i den omfattning som Parisavtalet kräver måste vår linjära ekonomi ställas om till en cirkulär ekonomi.

För att uppnå ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle, behöver det ekonomiska systemet bidra till att de planetära gränserna inte överskrids och till att människors rättigheter och grundläggande behov upprätthålls. Den ekonomiska politiken ska utformas inom ramen för vår klimat- och miljöpolitik. Den cirkulära ekonomin behöver främjas genom exempelvis höjd skatt på naturresurser och jungfruliga råvaror samtidigt som återbruk och återvinning gynnas. Det innebär också att det behövs större satsningar på som gynnar den cirkulära ekonomin. Den linjära ekonomin måste krympa i takt med att den cirkulära ekonomin växer.

Inför ett mål för cirkulär ekonomi

Finland har ett strategiskt program för främjandet av cirkulär ekonomi. Det finska miljöministeriet har som mål att den cirkulära ekonomin ska utgöra den nya grunden för ekonomin.²⁹ Miljöpartiet anser att även Sverige ska anta som mål att den cirkulära ekonomin ska utgöra grunden för den nya ekonomin. Att bryta med slit- och slängsamhället är helt avgörande för att vi ska kunna leva goda liv inom planetens gränser.

Utveckla arbetet med välståndsmått

Miljöpartiet vill se en ekonomi som sätter mänskliga behov och de planetära gränserna i första rummet. Det ekonomiska systemet ska bidra till en önskvärd samhällsutveckling

²⁹ <https://ym.fi/sv/cirkular-ekonomi>, hämtad 21 april

– inte underminera människors hälsa och det ekologiska system som vi är beroende av. Bruttonationalprodukt (BNP) ger inte en fullständig bild över samhällsutvecklingen. Därför behöver vi utveckla arbetet med alternativa välmått.

Miljöpartiet var drivande i att inkludera mått på välmått i den statliga budgetprocessen. Inom måtten på välmått ingår indikatorer för klimatutsläpp, miljöförstöring och biologisk mångfald, människors välbefinnande och privatekonomiska trygghet. Arbetet med dessa mått behöver utvecklas för att ge en bättre bild av hur den förda politiken påverkar samhällets välmått, sett ur ett brett perspektiv.

För att måtten på välmått i högre utsträckning ska få en styrande effekt bör regeringen ange hur den förda ekonomiska politiken väntas påverka utvecklingen av de olika indikatorerna. Detta bör anges i budgetpropositionen. Dessutom behöver kvaliteten på den data som ligger till grund för indikatorerna öka och datan behöver uppdateras oftare.

3.4 Stopp för automatiska nedskärningar i välfärd och familjepolitik

Statsbidragen till kommuner och regioner bör värdesäkras

Den fossila kostnadschocken har blyxtbelyst bristerna i hur vi finansierar vår gemensamma välfärd. I dagens system finns det ingen koppling mellan kostnadsutvecklingen och statens bidrag till kommuner och regioner. Det innebär att om inga aktiva beslut fattas så blir resultat i reala termer ett minskat stöd till välfärden från staten vilket tvingar fram besparingar i regioner och kommuner. SD och regeringens hantering av statsbidragen till regioner och kommuner har tydligt illustrerat bristerna i det nuvarande systemet. Det är förvirrande och missvisande för medborgarna att finansministern kan beskriva tillskott till kommuner och regioner som satsningar när det i själva verket är en nedskärning när man beaktar kostnadsutvecklingen. Dessutom ges kommun- och regionpolitiker dåliga förutsättningar att planera sina verksamheter när man först i samband med att budgetsatsningar presenteras får veta nivån på de generella statsbidragen. Ett mer följsamt system skulle skapa bättre förutsägbarhet och en mer effektiv välfärd.

Miljöpartiet anser att systemet med automatiska nedskärningar i välfärden måste förändras. Vi vill att de generella statsbidragen till kommuner och regioner ska kopplas till kostnadsutvecklingen.

Värdesäkra barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag

Barnbidraget, bostadsbidraget och underhållsstödet är inte kopplade till kostnadsutvecklingen i samhället. Det innebär att om inga aktiva beslut fattas så urholkas deras värde av inflationen. Den fossila kostnadschocken har kraftigt urholkat värdet på barnbidraget.

Barnbidraget och de andra familjeersättningarna ska inte automatiskt urholkas när de behövs som allra mest. Den ekonomiska familjepolitiken är oerhört viktig för att minska barnfattigdomen och skapa trygga barnfamiljer. Därför bör barnbidraget, bostadsbidraget och underhållsstödet indexeras så de ökar i takt med inflationen.

4 Förslag för innevarande år

Elbilstöd riktat mot landsbygdsbilister	750
Stöd för konvertering av fossilbilar	50
Bondepaket	220
Byggstöd till expansionskommuner	2 500
Nej till flygsubvention	-1 035
Omfördelning från flygsubvention till järnväg	1 035
Skydd av våra sista urskogar	700
Satsning på biologisk mångfald och tillgängliggörande av natur	500
Havspaket	145
Tillskott till vården	7 000
Tillskott till skolan	1 500
Satsning på socialtjänsternas förebyggande arbete	100
Ökade medel till kvinnojourer	50
Demokratipaket	450
Höjt barnbidrag	3 100
Nej till regeringens nedskärning på arbetsmarknadspolitik	200
Återställ regeringens nedskärningar på universiteten	150
Tillfällig bankskatt	-5 000
Dubblerad flygskatt	-1 050
Delvis nej till ökade medel till Regeringskansliet	-106
Övrigt	82
Totalt	11 341

Anm.: miljoner kronor

4.1 En rättvis omställning

4.1.1 Minska utsläppen och körkostnaden för landsbygdsbilister

Den fossila kostnadschocken har slagit hårt mot personer i lands- och glesbygd som är beroende av bilen. Att bryta beroendet av fossila bränslen är extra viktigt för de som behöver bilen för att få ihop livet. Sedan regeringen och SD avskaffade elbilsbonusen backar försäljningen av elbilar för första gången. Som en del av en rättvis grön

omställning anser Miljöpartiet att det krävs åtgärder för att få fart på elbilsförsäljningen och samtidigt minska körkostnaderna för personer som bor i lands- eller glesbygd.

I Frankrike har man infört ett elbilstöd som riktar sig till personer med lägre inkomster och som har långt till jobbet. Intresset för stödet har varit stort.

Miljöpartiet anser att ett stöd likt det franska ska införas. Både begagnade och nya elbilar som kostar under 500 000 ska vara berättigade till stöd. Med detta stöd kan en landsbygdsbilist som byter till elbil istället för att köra bensinbil spara 2 000 kronor i månaden. Samtidigt bidrar stödet till elektrifieringen av fordonsflottan. Stödet riktas främst till personer på landsbygden som har en inkomst under medianinkomsten, 34 000 kronor i månaden. Krav ska också ställas på klimatpåverkan under produktionen av bilen. Förslaget beräknas kosta 750 miljoner kronor.

För att minska utsläppen från den befintliga fordonsflottan och samtidigt minska behovet av inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel vill Miljöpartiet också införa ett stöd för marknadsintroduktionsstöd för konvertering av fossilbilar till eldrift. Ett sådant stöd finns i Frankrike och uppgår till 6 000 euro. Miljöpartiet vill att ett stöd för konvertering av elbilar som uppgår till 60 000 kronor ska införas i Sverige. Stödet får maximalt uppgå till 80 procent av konverteringskostnaden. Vi föreslår även ett stöd för konvertering av fossilbilar till biodrivmedel. Stödet får maximalt uppgå till halva konverteringskostnaden.

Förslaget beräknas kosta 50 miljoner kronor under 2024.

4.1.2 Satsa på svenska bönder

Svenska bönder är en nyckel för både en rättvis omställning och för att stärka Sveriges beredskap. Miljöpartiet vill satsa på svenska bönder och få stopp på nedläggningen av jordbruk. Lantbrukare ska kompenseras för den miljönytta de skapar och Sveriges självförsörjning av livsmedel måste öka.

Jordbrukspolitiken har under alltför lång tid varit inriktad på stora gårdar. För att kunna ha ett levande lantbruk i hela landet som bidrar till landsbygdsutveckling ur ett bredare perspektiv, ökad självförsörjningsgrad och mindre sårbarhet måste stödet också riktas till små och mellanstora jordbruk. EU:s gemensamma jordbrukspolitik gynnar i alldeles för hög utsträckning stora jordbruk. Därför är det extra viktigt att vi från svenskt håll stöttar små och medelstora gårdar.

Öka stöden till små och medelstora gårdar

Klimatkrisen och det osäkra världsläget ökar behovet av ett levande jordbruk i hela landet. Sedan lång tid pågår en omfattande nedläggning av lantbruk i Sverige och en utveckling mot allt större enheter. Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU gynnar i alltför hög utsträckning de största jordbruken. De små och medelstora gårdarna kämpar ofta med bristande lönsamhet, men är mycket viktiga för den svenska livsmedelsproduktionen och behövs för att upprätthålla och öka försörjningsförmågan i hela landet. De är viktiga för livsmedelssystemets motståndskraft, för krisberedskapen, och de utgör en viktig pusselbit för en livskraftig landsbygd. Vi måste skapa bättre förutsättningar för små och medelstora gårdar att verka, och lönsamheten måste öka. Lantbrukarna behöver få bättre betalt för de ekosystemtjänster de producerar. Miljöpartiet vill öka stödnivåerna för små och medelstora gårdar i hela landet med 150 miljoner under 2024.

Framtidssäkra jordbruket genom kompetensutveckling och satsning på unga

Det svenska lantbruket måste framtidssäkras. Motståndskraften och beredskapen mot kriser i omvärlden och behovet av klimatanpassning måste öka på gårdsnivå, samtidigt som vi måste säkra att en ny generation lantbrukare kliver in och utvecklar den svenska livsmedelproduktionen. Åtgärder för ökad krisberedskap kan många gånger gå hand i hand med ökad klimatnytta, förbättrad lönsamhet och minskad belastning på ekosystemen. Utökad rådgivning och utbildningsprogram behövs för att fler lantbrukare ska få de kunskaper som krävs om hur beredskapen kan stärkas. Det behövs också riktade åtgärder till unga, både för att underlätta ägarskifte och uppstart, men också för att fler ungdomar ska välja ett yrke inom lantbruket. Miljöpartiet vill genomföra en satsning på kompetensutveckling, rådgivning samt åtgärder riktade till unga med 50 miljoner under 2024.

Riktad satsning på biologisk mångfald i jordbrukslandskapet

1 600 arter är rödlistade i det svenska jordbrukslandskapet. Om vi ska rädda och bevara en stor mängd dagfjärilar, fåglar och växter som är beroende av olika livsmiljöer i jordbrukslandskapet krävs konkreta åtgärder och garanterad finansiering. Det behövs en omfattande satsning på att restaurera slätterängar och betesmarker. Finansiering krävs både för genomförande av konkreta åtgärder, och för åtgärdssamordnare som kan hjälpa markägare med hela processen från planering till utförande. Kostnaden beräknas till 20 miljoner under 2024.

4.1.3 Låt inte byggkrisen stoppa industrins omställning

Regeringen och SD har helt abdikerat när det gäller bostadsbyggande och har ingen politik för att få fram de bostäder som krävs. Byggandet har tvärnitat och konkurserna inom byggbranschen har nått rekordnivåer. Enligt en analys från Stockholms Handelskammare har motsvarande sju byggföretag per dag gått i konkurs under 2024. Trots detta agerar inte regeringen och SD.

Flera kommuner i Sverige, i synnerhet i norr, växer snabbt som en följd av stora gröna industrisatsningar och rapporterar hög bostadsbrist. Näringslivet larmar om att bostadsbristen kan bli ett stort problem när det gäller att skala upp produktionen i gröna framtidsindustrier. Att den gröna omställningen blir lyckad i dessa snabbväxande kommuner är avgörande för Sveriges framtida välstånd och konkurrenskraft. Många bostäder behövs på kort tid samtidigt som de behöver tillkomma på ett hållbart och klimatsmart sätt.

Byggs det inte tillräckligt med bostäder riskerar dessa orter att bli så kallade fly in-fly out-samhällen där arbetstagare flyger in från andra orter istället för att bo i lokalsamhället. Det kan leda till att orterna går miste om skatteintäkter och urholka samhällsservicen på orterna. En rättvis omställning kräver ett robust och hållbart samhälle kring Sveriges framtidsindustrier.

I processen behöver även sociala och kulturella värden förvaltas och skapas. Samhället kan bidra till bibehållna kulturmiljöer och minskat klimatavtryck genom förvaltning av de boendemöjligheter som redan finns på plats, samtidigt som det byggs nya bostäder. Miljöpartiet vill satsa totalt 2,5 miljarder kronor för att stötta byggkonjunkturen och den gröna industriomställningen i dessa snabbväxande kommuner.

Staten måste ta ett betydligt större ansvar för att se till att det byggs tillräckligt med bostäder i gröna industrikommuner. Byggkrisen får inte hindra en rättvis omställning. 2 miljarder avsätts därför för ett investeringsstöd för byggandet av nya bostäder och tillhörande infrastruktur i dessa kommuner.

Miljöpartiet föreslår även ett sökbart stöd riktat till etablerings- och expansionskommunerna för att kunna kartlägga och använda den stora potentialen för ökat boende i befintliga fastigheter såsom tomställda byggnader och ödehus. Stödet ska utformas för inventeringar, identifiering av ägare, samordning och boendematchning, med utgångspunkt i tomställda byggnader och ödehus inom kommunerna. Vi föreslår samtidigt ett stöd för åtgärder för upprustning till god boendestandard, exempelvis tak-

och fasadåtgärder. Idag kan banker i många fall inte garantera lån när värdet på fastigheten är för lågt för att en renovering ska kunna löna sig.

500 miljoner kronor totalt avsätts för dessa ändamål.

Utöver finansiellt stöd ska det finnas möjlighet till statliga kreditgarantier, både för nybyggnation och för upprustning av befintliga fastigheter. Permanentboende ska vara en förutsättning för att kunna ta del av såväl stöd som lån.

I takt med att den gröna omställningen kommer med nya utmaningar behöver nya lösningar komma på plats. Många hus med stora värden för kulturmiljön står tomma i onödan i Sverige idag, trots bostadsbrist. Genom att utöver nybyggnation tillse att befintliga fastigheter får nya boenden kan fler bostäder skapas på kortare tid och kulturmiljön bevaras samtidigt som miljö- och klimatpåverkan minskar.

4.1.4 Investera i järnväg istället för flyg

I regeringens vårändringsbudget presenterades en satsning på över en miljard kronor för att stötta flygbolagen. Miljöpartiet anser att det är helt orimligt med subventioner till flygbranschen under rådande klimatkris. Samtidigt är järnvägen i uselt skick.

Järnvägen är i skriande behov av underhåll. Punktligheten i januari 2024 var på rekordlåga nivåer. Kapaciteten är på bristningsgränsen på många håll och vi ser ett stort behov av nya stambanor för att bygga ut persontrafiken samtidigt som vi säkrar ett kontinuerligt flöde av godstrafik, i synnerhet i norr. Miljöpartiet anser därför att de 1 035 miljoner som regeringen vill lägga på flygsubventioner istället ska gå till underhåll av järnvägen.

4.1.5 Helt fel att skära ned på arbetsmarknadspolitiken

Regeringen och SD har föreslagit ett antal satsningar på arbetsmarknadsområdet. Det är välkommet, men för att delvis finansiera dessa satsningar skär man ned på arbetsmarknadspolitiken med 200 miljoner kronor vilket regeringen själva bedömer minskar utrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är en väldigt olycklig prioritering i ett läge där arbetslösheten ökar och behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökar.

4.2 Rädda våra hav och skogar

4.2.1 Sveriges natur måste värnas

Regeringens radikala nedskärningar på budgeten för natur, miljö och klimat märks i hela landet. Den märks på alla länsstyrelser, hos alla myndigheter med uppdrag inom natur och miljö, och den märks framför allt i naturen. År efter år av nedskärningar bygger upp en enorm åtgärdsskuld. Regeringen har genom FN:s globala avtal för naturen förbundit sig att bryta den negativa trenden för den biologiska mångfalden i alla ekosystem till 2030, men istället jobbar man i helt motsatt riktning. Ovärderliga naturvärden går förlorade i allt högre takt, och hotade arter riskerar att dö ut. Därför är akuta insatser nödvändiga.

Skydda våra sista urskogar

Myndigheterna larmar att Sveriges sista riktigt värdefulla och gamla skogar nu avverkas i hög takt. Om inte medel tillsätts för att skydda dessa miljöer är risken mycket stor att de går förlorade för alltid. I den senaste utvärderingen av miljötilståndet i skogen, sänder Skogsstyrelsen upp en nödsignal: ”Förlust av naturvärden som inte går att återskapa under överskådlig tid har i analysen identifierats som ett problem av särskilt brådskande karaktär. Att säkerställa att kvarvarande skogar med mycket höga naturvärden bevaras är avgörande och behöver hanteras skyndsamt”. Regeringen har under två års tid skurit ned dessa medel radikalt. Miljöpartiet vill därför lägga 700 miljoner för skydd av värdefull natur.

Stoppa förlusten av biologisk mångfald i hela landet

Efter att regeringen skurit ned på anslaget för åtgärder för värdefull natur under 2023 och 2024 finns en omfattande åtgärdsskuld som måste åtgärdas. Länsstyrelser runt om i landet har tvingats avsluta och minska mångåriga åtgärdsprogram för hotade arter, som medel till fjällräven och blomsterrika hagmarker. Pengarna ska gå till arbete med stärkt biologisk mångfald, åtgärdsprogram för hotade arter, skötsel och andra åtgärder för värdefull natur som omfattas av anslaget. Även vandringsleder och åtgärder för värdefull natur kan ta del av stödet. Miljöpartiet föreslår att anslaget för värdefull natur stärks med 500 miljoner för att skydda den biologiska mångfalden och tillgängliggöra den svenska naturen för fler.

4.2.2 Fisk och hav

Östersjön är på stadig kurs mot kollaps och läget för Västerhavet är akut. Överfisket tömmer haven på liv och bryter sönder ekosystemen. Samtidigt ser uppvärmningen av haven ut att fullständigt spränga alla prognoser. Klimatförändringarna, överfisket, föroreningar och övergödning gör att pressen på haven är enorm. Det ställer oss inför ett ultimatum – agera eller förlora havens liv för alltid. Det krävs enorma satsningar på att skapa friska, fiskrika hav som klarar pressen från klimatförändringarna bättre. Regeringens neddragningar av miljöbudgeten och totala avsaknad av offensiva satsningar och någon som helst ambitionsnivå förvärrar läget för haven varje dag.

Regeringen fällde restaureringslagen men de marina ekosystemen kan inte vänta

Kustzonerna fyller en enormt viktig roll som nav för biologisk mångfald och motor i det marina ekosystemet, men också för kolinlagring. En optimal förvaltning av världens kustzoner har potential att öka kolinlagringen globalt med 14 miljarder ton koldioxidekvivalenter. Med vår långa kust och goda ekonomiska förutsättningar bör Sverige gå i frontlinjen för ekosystemrestaurering i kustzonen. Regeringen fällde naturrestaureringslagen i EU, men myndigheterna måste ta arbetet med en nationell plan för restaurering och stärkta miljöåtgärder vidare på egen hand. Åtgärder kan handla om att återställa barnkammare för olika arter, återställa kolrika ekosystem och minska näringsläckage från land. Miljöpartiet vill satsa 50 miljoner under 2024.

Återställ regeringens slakt av den marina miljöövervakningen

I förra årets budget minskade regeringen medlen till den marina miljöövervakningen med nära 40 procent, i ett läge när ekosystemen befinner sig under enorm press och övervakningen behöver stärkas. För att hämta igen neddragningen och genomföra nödvändiga förstärkningar behöver budgetmedlen utökas. Kostnaden beräknas till 40 miljoner under 2024.

Ökade medel till fiskerikontrollen

Ett stort antal granskningar och rapporter visar omfattande felrapporteringar och tecken på systematiskt fusk inom fisket. Kontrollen av fisket måste matcha kravet på artskydd. Havs- och vattenmyndighetens förslag om kameraövervakning på fiskefartyg behöver genomföras. Kontrollen måste säkra att fångsten artsorteras och överensstämmer med beslutad kvot. Den befintliga fiskekontrollen behöver utökas. Kostnaden beräknas till 15 miljoner under 2024.

Stöd för omställning och utveckling av fisket

Forskare har kallat politikens hantering av strömmingen för ett ”utrotningsexperiment” och småskaliga fiskare längs hela kusten larmar om att fisken är slut. Miljöpartiet vill se ett omedelbart stopp för allt industriellt fiske på svenska vatten och flytta ut den så kallade trålgränsen från dagens 3-4 nautiska mil (nm), till 12 nm, längs hela kusten för att freda och skydda lek- och uppväxtområden. För att mildra konsekvenserna för de fiskare som berörs av ett trålstopp på både ost- och västkusten, vill vi därför införa ett omställningsstöd, som kan användas för ersättning för förlorade inkomster, redskapsutveckling och redskapsbyten. Kostnaden beräknas till 40 miljoner kronor för 2024.

Trygghet, stärkta barnfamiljer och välfärd

4.2.3 Vården behöver mer resurser

SD och regeringen har lagt fram budget efter budget som underfinansierar vården. Nu befinner sig Sverige i en vårdkris. Statsministern lovade i direktsändning att vårbudgeten skulle innebära att ingen behöver sägas upp i vården. Men regeringens och SD:s tillskott till vården är helt otillräckligt. Varslen på vårdpersonal ligger kvar. Nästan alla regioner planerar att dra ned på personal framöver.

Regeringens politik för vården har varit mycket kortsiktig. Miljöpartiet varnade redan i höstas för att regeringens och SD:s budget för 2024 skulle leda till nedskärningar. Det var förutsägbart att den förda politiken skulle försätta vården i en mycket svår situation. Vi anser att vården under 2024 bör tillföras 7 miljarder för att lindra vårdkrisen.

Utöver detta tillskott är det avgörande med långsiktiga reformer för hur vi finansierar vården i Sverige. Idag räknas inte statsbidragen upp med kostnadsutvecklingen. Om inga tillskott görs innebär det i normalfallet en automatisk nedskärning – en problematik som blir ännu större när inflationen är hög. Regeringens och SD:s sätt att skjuta till otillräckliga resurser i sista stund omöjliggör en långsiktig planering för regionerna och gör välfärden mindre effektiv. Vi anser därför att statens bidrag till regioner och kommuner ska knytas till kostnadsutvecklingen för att undvika att likande situationer uppstår i framtiden.

4.2.4 Återställare av barnbidraget

Många barnfamiljer i Sverige har det mycket tufft. En undersökning utförd på uppdrag av Röda Korset, Majblomman och Hyresgästföreningen visar att 4 av 10 ensamstående föräldrar har behövt låna pengar för att betala grundläggande utgifter de senaste sex månaderna. Regeringen och SD gör inte tillräckligt för att stötta Sveriges barnfamiljer som sett värdet på barnbidraget urholkas av inflationen.

Den förhöjda prisnivån kommer kvarstå även framöver när inflationen är klart lägre. En lägre inflation innebär dock inte att prisnivån sjunker. Barnbidraget har urholkats kraftigt av den fossila kostnadschocken. Miljöpartiet vill återställa det reala värdet på barnbidraget till den nivå det låg på innan kostnadshocken 2022. Vi föreslår därför att barnbidraget höjs med 220 kronor. Även studiebidraget till gymnasieelever höjs med samma summa. Den offentligfinansiella kostnaden för förslaget beräknas till 3,1 miljarder kronor under 2024.

4.2.5 Stärk skolan och det förebyggandet arbetet

Stoppa nedskärningarna i skolan

De senaste årens ansträngda ekonomi har satt svensk skola i en svår situation. I många kommuner har skolan fått agera krockkudde i kommunbudgeten. År 2024 genomförs nedskärningar i 60 procent av landets förskolor och grundskolor, enligt en undersökning av Sveriges Lärare. Bland Sveriges Lärares medlemmar i grundskolans klass 4–6 är nedskärningarna 70 procent. Mer än nio av tio lärare och förskollärare är mycket eller ganska oroliga över nedskärningarnas konsekvenser. Situationen i svensk skola är oerhört allvarlig.

Svensk skola behöver lärare med rätt förutsättningar att göra sitt jobb: fler kollegor, bra löner, mindre klasser, stark elevhälsa, skickliga skolledare och kontinuerlig kompetensutveckling. I syfte att förhindra ytterligare nedskärningar samtidigt som vi stärker kunskapsnivån och likvärdigheten i svensk skola, tillför Miljöpartiet 1,5 miljarder kronor utöver regeringen. Det är vad som krävs för att häva besparingar enligt Sveriges Lärare.

Regeringen skar i höstbudgeten ned på universiteten. Nu ställer lärosäten in undervisning av ekonomiska skäl. Sverige har redan lägst undervisningstid i hela EU. Vi föreslår därför att 150 miljoner kronor återförs till universiteten.

Stärk socialtjänsternas förebyggande arbete

Socialtjänsterna spelar en nyckelroll i det brottsförebyggande arbetet och för att förhindra att ungdomar hamnar snett. Miljöpartiet vill satsa 100 miljoner kronor på att stärka socialtjänsternas förebyggande arbete och för arbetet med den nya socialtjänstlagen som tydligare betonar det förebyggande arbetet.

4.2.6 Mäns våld mot kvinnor

I vår höstbudget presenterade vi flera satsningar för att stärka Sveriges kvinnojourer. Kvinnojourerna bedriver ett ovärderligt arbete i kampen mot mäns våld mot kvinnor. Deras personal har mött och stöttat hundratusentals våldsutsatta kvinnor och barn, och bidragit till att kunskapen om våldets dynamik och orsaker har fördjupats.

Från april 2024 gäller ny lagstiftning för skyddade boenden. Syftet med lagstiftningen är att kvalitetssäkra verksamheter genom tillståndskrav, och på så vis rensa ut olämpliga aktörer från marknaden. Flera kvinnojourer har dock larmat om att kraven riskerar att slå ut fullt fungerande ideella verksamheter. I skrivande stund har minst tio jourer behövt stänga sina boenden på grund av lagstiftningen – en utveckling i helt fel riktning. Vi vill avsätta 50 miljoner kronor till en fond som kvinnojourer kan ansöka om medel ur för att klara de nya kvalitetskraven. Tanken med kraven var aldrig att slå ut ideella verksamheter eller göra uppdraget att driva skyddat boende omöjligt för civilsamhällesorganisationer. Vi måste därför möta upp det behov som jourerna larmat om.

4.2.7 Nej till nedskärning på Brottsförebyggande rådet

Regeringen och SD föreslår att Brottsförebyggande rådets anslag ska minskas med 8 miljoner. Miljöpartiet anser att det Brottsförebyggande rådet spelar en mycket viktig roll i att sprida kunskap om effektivt brottsförebyggande arbete till andra nyckelaktörer i kampen mot gängkriminalitet. Vi avvisar därför regeringens nedskärning.

4.3 Stärk civilsamhället och demokratin

4.3.1 Demokratipaket

Den svenska demokratin är stark och livskraftig, men vi får aldrig ta den för given. Tidöregeringen har försämrat för civilsamhället genom bland annat stora nedskärningar på folkbildningen. Kulturlivet är under stor ekonomisk press. Det nya mediestödet är underfinansierat och vi riskerar att få en sämre mediemångfald om inget görs. Politik

och retorik från Tidöpartierna riskerar att fördjupa klyftorna mellan människor och grupper vilket i förlängningen skadar tilliten och det demokratiska deltagandet.

Sverige befinner sig i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge som kräver att vi höjer vår beredskap. Försvarsberedningen konstaterar i sitt betänkande *Kraftsamling* att försvarsviljan hos allmänheten bygger på samhörighet och delaktighet i samhället. Förutsättningarna för försvarsviljan och det psykologiska försvaret går hand i hand, och bygger på att vi som samhälle har fria, oberoende medier, en välinformerad och välutbildad befolkning samt tillit mellan människor, till offentliga institutioner och till vår demokratiska rättsstat (s. 240). Då krävs satsningar på demokratistärkande insatser, bland annat högre medie- och informationskunnighet (MIK) i befolkningen, fri, granskande journalistik, ett tillgängligt kultur- och folkbildningsväsende i hela landet där fri åsiktsbildning kan formas, samt antirasistiska satsningar.

Medie- och kommunikationslandskapet har förändrats kraftigt. I en tid där de flesta människor, inte minst unga, tillbringar mycket tid i den digitala miljön och exponeras för en flod av olika budskap är förmågan att kritiskt analysera information och olika källor viktigare än någonsin tidigare. Deepfakes och AI-utveckling ställer också krav på högre kunskap om faktagranskning hos allmänheten. Medierna har fått anpassa sig till ett nytt landskap där stora internationella plattformsföretag har haft stor inverkan på såväl reklammarknaden som publiken, och behöver anpassa sig till långtgående digitalisering och förändrade medievanor hos befolkningen. Vidare ser vi hur misstänkliggörandet mot individer och grupper ökar i vårt samhälle och olika typer av rasism blommar upp, bland annat till följd av kriget mellan Israel och Palestina. Judar, muslimer och transpersoner är några av de grupper som fått utstå ökat hat och hot under året. Hot och hat är också ett stort hinder för journalister, föreningslivet och enskilda opinionsbildare.

Detta demokratipaket omfattar 450 miljoner kronor och syftar till att höja beredskapen genom ökad tillit, stärkta oberoende medier och ökade möjligheter för höjd kunskap och fördjupade perspektiv hos befolkningen. Vi föreslog satsningar på dessa områden även i vårt förslag till höstbudget, men SD och regeringens politik har lett till skriande behov här och nu som föranleder att det finns stora behov även nu i vårbudgeten.

Vi avsätter ytterligare 50 miljoner kronor till stödandet av allmänna val och demokrati, bland annat för en uppdatering av handlingsplanen för de fria ordets försvar och upprättandet av en nationell demokratifunktion som ger särskilt stöd till

socioekonomiskt svagare områden där valdeltagandet är lågt. Mediestödet utökas med 50 miljoner kronor för att stärka fri och granskande journalistik i hela landet. Mediemyndigheten tilldelas också 25 miljoner kronor för att möta dessa utmaningar och uppdatera handlingsplanen för MIK. För att öka tilliten i samhället och på så vis stärka beredskapen vill vi bland annat avsätta 25 miljoner kronor till Forum för Levande Historia för att de ska kunna bidra till att öka MIK och motverka ökad rasism och hatbrott. Regeringen har kraftigt dragit ned på medlen till folkhögskolor och studieförbund under denna period. Verksamheterna larmar om ett skriande behov av extra tillskott för att för att undvika uppsägningar av lokaler och personal. Vi vill därför skjuta till 245 miljoner kronor till folkbildningen. Vi avsätter också 50 miljoner kronor extra till kultursamverkansmodellen för att främja en levande kultur i hela landet - en viktig del av vår demokratiska infrastruktur. Vi skjuter också till ytterligare 5 miljoner kronor till Sametinget för att stärka arbetet med konsultationsordningen och främjandet av de samiska språken och kulturen.

4.3.2 En värdefull fritid för barn och unga

Både stillasittande och psykisk ohälsa är växande problem bland barn och unga idag. Diagnoser för psykisk ohälsa bland unga ökar, och flera år har psykisk ohälsa varit den vanligaste frågan barn hör av sig till Bris om. Fysisk aktivitet som behandlingsåtgärd kan minska depressiva symtom hos barn och unga. Trots det är det endast två av tio barn rör sig rekommenderade 60 minuter per dag, enligt Pep-rapporten. Vidare kan fem av tio barn vars vårdnadshavare har en låg inkomst inte gå på en aktivitet på fritiden, medan åtta av tio barn till vårdnadshavare med hög inkomst gör detsamma.

Deltagande i idrott, kultur och föreningsliv stärker folkhälsan, främjar demokrati och ger människor ett socialt sammanhang. Det är särskilt viktigt att barn och unga har rättvisa möjligheter att utöva idrott och fritidsaktiviteter, oavsett inkomst eller bostadsort. Att ge barn tillgång till idrotts- och kulturaktiviteter är även en brottsförebyggande åtgärd, genom att erbjuda ett sammanhang, positiva förebilder och en meningsfull fritid. Vidare är en långsiktig satsning på folkhälsa med fokus på människors livsvillkor lika viktig som sjukvården för att främja god hälsa. En satsning på verksamheter som är viktiga för barn och unga innebär stora mänskliga och långsiktiga ekonomiska vinster för samhället.

Regeringen har misslyckats med att införa fritidskortet

Regeringen avsatte i höstbudgeten 720 miljoner till ett fritidskort som man inte lyckats implementera under innevarande år. Det är olyckligt då pengarna hade gjort stor nytta nu när många barnfamiljer befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge. Nu har man istället aviserat att 264 miljoner ska omfördelas, bland annat till kapacitetsstärkande insatser inom idrottsrörelsen, friluftsrörelsen och kulturskolan. Det är i sig inget vi motsätter oss, men det är inte tillräckligt för att stärka upp tillgången till idrott och fritid för barn och unga i den utsträckning som behövs i rådande ekonomiskt läge. Pengarna måste ut till verksamheterna och barnen nu, något annat vore oansvarigt. Enligt en rapport från Rädda Barnen som släpptes i mars hindrar ekonomiska svårigheter barn från att delta i aktiviteter på fritiden såväl som i skolan. Regeringen har ännu inte aviserat hur resterande dryga 400 miljoner kronor ska användas. Vårt förslag är att även dessa genast ska investeras i barn och ungas fritid, utöver regeringens aviserade omfördelning.

Vi avsätter 100 miljoner kronor utöver regeringens satsning direkt till föreningarna inom idrotten, fördelade via Riksidrottsförbundet. Föreningarna behöver stärkas upp med fler ledare och anläggningar för att möjliggöra att fler ska kunna delta. Detsamma gäller friluftorganisationerna och kulturskolan, som får tillskott på 90 miljoner kronor respektive 78 miljoner kronor utöver regeringens satsning. Idrotts- och friluftsrörelserna når många idag, men inte alla. Enligt statistiken finns en stor utmaning för idrottsrörelsen att nå barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar. Vi riktar därför särskilt vår satsning mot utsatta områden i storstäder och glesbygd, där möjligheterna till en värdefull fritid idag är mindre än i stadsområden.

Vi skjuter till 94 miljoner kronor till vårt civilsamhälleslyft. Syftet med denna satsning är att underlätta långsiktig planering för verksamheterna trots lågkonjunkturen. Vi vill möjliggöra för idrottsrörelsen, civilsamhället och fritidsverksamheten att knyta närmare band och bilda en gemensam infrastruktur där barn kan hitta utlopp för sin energi och kreativitet. Vi vill också underlätta för landets alla eldsjälur att nå ut med kulturarrangemang och föreningsverksamhet i hela landet samt möjliggöra insatser som främjar integration och hälsa.

En viktig arena för meningsfull fritid och rekreation för barn som regeringen missar är den öppna fritidsverksamheten. Vi avsätter 94 miljoner kronor för att utöka den öppna fritidsverksamheten i form av fritidsgårdar, ungdomens hus och aktivitetshus, och göra verksamheten mer tillgänglig och jämlik i hela landet.

4.4 Finansiering och övriga förslag

Skatt på bankers övervinster

Bankerna har gjort rekordvinster på skillnaden mellan hushållens bolåneräntor och bankernas inlåningsränta. De fyra storbankernas utdelning under 2024 uppgår till 120 miljarder. Att bankerna kunnat göra så pass stora vinster beror bland annat på bristande konkurrens. Vi anser att det bör införas en tillfällig skatt på bankernas övervinster för att finansiera angelägna satsningar. Skatten väntas öka skatteintäkterna med 5 miljarder under året.

Dubblerad flygskatt

Trots att flygande innebär stora klimatutsläpp är flyget idag befriat från såväl koldioxidskatt som energiskatt. Att flyget inte betalar för sina klimatkostnader innebär dessutom att flyg gynnas framför mer hållbara transportslag, exempelvis tåg. Vi vill därför dubblera den nuvarande flygskatten. Detta beräknas öka skatteintäkterna med 1,05 miljarder kronor.

Satsning på djurfri forskning – återställ medel till 3R-centret

Jordbruksverkets kompetenscentrum för att ersätta, minska och förfina djurförsök har bedrivit arbete under många år. Sverige kan bli världsledande inom alternativa metoder, vilket kan bidra till såväl nya jobb som nya företag. Trots det drog regeringen in finansieringen i årets budget. Med alternativa metoder kan såväl kostnaderna som tiderna för forskningen reduceras. Efterfrågan på snabbare, billigare och säkrare testmetoder är stor. Det är därför angeläget att 3R-centret får fortsatt finansiering med 15 miljoner kronor för årets verksamhet, och därefter bör finansieringen säkras och stärkas långsiktigt. För att stimulera forskning om och utveckling av nya djurfria metoder avsätter Miljöpartiet ytterligare 15 miljoner kronor till Vetenskapsrådet.

Satsning på distriktsveterinärer

Sverige har idag ett skriande behov av veterinärer. Utan tillräckligt många veterinärer är det i praktiken omöjligt att upprätthålla ett starkt djurskydd. Miljöpartiet vill satsa 15 miljoner på bidrag för veterinär fältverksamhet.

Nej till neddragning på psykiatri

Vi avvisar regeringens neddragning på psykiatri med 29 miljoner. Det finns stora behov inom psykiatrin, och regeringen bör vidta åtgärder för att se till att de pengar som avsatts för psykiatrin kommer till nytta i kampen mot psykisk ohälsa.

Nej till mer pengar till regeringskansliet för försvagad kronkurs

Regeringen och SD föreslår att Regeringskansliets anslag ska stärkas med 286,1 miljoner kronor under 2024, varav 180 miljoner ska gå till att stärka säkerheten i utrikesförvaltningen och i Regeringskansliet. Men man föreslår också att Regeringskansliets anslag ska stärkas med över 106 miljoner kronor för att kompensera för den svaga kronkursen. Samtidigt som de politiska staberna växer i omfång tvingar regeringen och SD fram stora nedskärningar i regioner och på landets myndigheter. Vi avvisar därför det tillskott på 106,1 miljoner som ska kompensera för den svaga kronkursen, men accepterar att anslaget stärks med 180 miljoner för säkerhetsåtgärder.

miljöpartiet de gröna

